

VASTAANOTTAJA:

HÄMEENLINNAN HALLINTO-OIKEUS

Raatihuoneenkatu 1

13100 Hämeenlinna

ASIA: Selitys hallinto-oikeuden 12.11.2025 päivättyyn selityspyyntöön (Diaarinumero: 2724/03.04.04.16/2024)

MUUTOKSENHAKIJAT:

Lempäälän ympäristönsuojeluyhdistys ry

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry

Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys ry

VASTAPUOLI: Lempäälän kunta

SELITYS

Viitaten Lempäälän kunnanhallituksen lausuntoon (31.3.2025 § 109) koskien Sääksjärven osayleiskaavan hyväksymispäätöstä 30.10.2024 § 72, muutoksenhakijat esittävät kunnioittavasti seuraavaa:

Muutoksenhakijat uudistavat valituksessa esitetyt vaatimukset kaavan kumoamisesta ensisijaisesti kokonaan tai toissijaisesti valituksessa yksilöidyiltä osin. Lempäälän kunnan lausunto ei sisällä sellaista oikeudellisesti tai tosiasioihin perustuvaa vastanäyttöä, joka kumoaisi valituksessa esitetyt perusteet kaavan lainvastaisuudesta.

Kunnan lausunto on luonteeltaan yleispiirteinen eikä vastaa yksilöidysti valituksessa esitettyihin konkreettisiin puutteisiin lajisto- ja luontotyyppiselvityksissä. Lausunto nojaa virheellisiin laintulkintoihin erityisesti osallistumismenettelyn, vaikutusten arvioinnin laajuuden ja EU-oikeuden asettamien suojelovelvoitteiden osalta.

Muutoksenhakijat korostavat, että valittajajärjestöt ovat alueellisia luonnonarvojen seurannan ja inventoinnin asiantuntijatoimijoita, joilla on pitkäaikaista kokemusta Pirkanmaan metsäekosysteemeistä ja lepakoiden, linnuston sekä liito-oravan kartoituksesta. Valituksessa esitetyt havainnot perustuvat kenttätutkimuksiin, maastokäynteihin ja biologiseen asiantuntemukseen. Kunnan lausunto ei esitä tutkimusperusteista vastanäyttöä näille havainnoille.

1. Menettelyvirheet ja vuorovaikutuksen laiminlyönti (MRL 62 §, 65 § ja MRA 32 §)

Kunta myöntää lausunnossaan, että kaavaehdotuksen virallisen nähtävilläoloajan jälkeen kaava-aineistoon on lisätty lukuisia uusia selvityksiä (mm. pienvesiselvitys, täydennetty linnustoselvitys, mustaliuske- ja arseenikartoitus, ilmastovaikutusten arviointi). Kunta kuitenkin väittää, ettei kaavaehdotusta ollut tarpeen asettaa uudelleen nähtäville, koska muutokset eivät olleet olennaisia ja koskivat vain yksittäisiä maanomistajia.

Tämä tulkinta on maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA) 32 §:n ja hyvän hallinnon periaatteiden vastainen.

Perustelut:

1. **Olennaisuuden arviointi:** Kun kaava-aineistoon lisätään kahdeksan uutta asiantuntijaselvitystä, jotka tuottavat täysin uutta tietoa mm. uhanalaisista lajeista, vesilain mukaisista kohteista ja maaperän pilaantumisriskeistä, kyseessä on kiistatta olennainen muutos kaavan tietopohjassa ja vaikutusten arvioinnissa.
2. **Osallisten oikeusturva:** Luontoarvoja, ilmastovaikutuksia ja vesistöjen tilaa koskevat tiedot eivät koske vain "yksittäisiä maanomistajia", vaan ne ovat yleistä etua koskevia asioita, joihin luonnonsuojelujärjestöillä ja muilla osallisilla on MRL 62 §:n nojalla oikeus lausua. Kunta on menettelyllään evännyt tämän oikeuden.
3. **MRL 65 §:** Lisäksi MRL 65 §:n mukaan kaavaehdotus on asetettava julkisesti nähtäville siten, että osallisilla on todellinen mahdollisuus tutustua siihen kokonaisuudessaan. Kun kaavan tietoperusta muuttuu olennaisesti, nähtävilläolomenettely on uusittava. Kunta ei näin tehnyt.
4. **Oikeuskäytäntö:** KHO on ratkaisukäytännössään (mm. KHO:2014:2) linjannut, että jos kaavaan lisätään selvityksiä, jotka voivat vaikuttaa kaavaratkaisun sisältöön tai osallisten arviointiin, ehdotus on asetettava uudelleen nähtäville.

2. Selvitysten ja vaikutusarvioinnin riittämättömyys (MRL 9 §)

Kunnan lausunto tukeutuu ELY-keskuksen viranomaisneuvotteluissa esittämiin kantoihin selvitysten riittävydestä. Muutoksenhakijat huomauttavat, että viranomaisneuvottelun lopputulos ei poista kunnan itsenäistä vastuuta MRL 9 §:n noudattamisesta, eikä se estä hallinto-oikeutta arvioimasta selvitysten riittävyyttä uudelleen, erityisesti kun tietoon on tullut uutta selvitysaineistoa.

2.1. Lajistoselvitykset ja EU-oikeus

Kunta ei lausunnossaan vastaa valituksessa esitettyihin yksilöityihin puutteisiin mm. lepakoiden, viitasammakon ja saukon selvitysten osalta.

- **Liito-orava (Direktiivi 92/43/ETY Liite IV):** Kunta väittää selvitysten olevan riittäviä. Kuitenkin uusin oikeuskäytäntö (EUT C-477/19 ja KHO 2023:2451) edellyttää myös ns. palautuvien elinympäristöjen ja potentiaalisten lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelua. Kaavassa osoitetut, paikoitellen vain n. 50–80 metriä leveät viheryhteydet eivät täytä lajin ekologistia vaatimuksia eivätkä turvaa lajin suotuisan suojelutason säilymistä. Ekologisesti toimiva liito-oravan kulkuyhteys edellyttää tutkimusten mukaan vähintään 100–150 metrin leveää, yhtenäistä ja katkeamatonta puustoista käytävää; tätä kapeammat yhteydet eivät toimi lajille.
- **Linnusto (Direktiivi 2009/147/EY Liite I):** Kaava-alueella esiintyy useita direktiivilajeja, kuten metso, palokärki ja mehiläishaukka. EUT:n ns. Skydda Skogen -tuomion (C-473/19 ja C-474/19) mukaan direktiivilajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen on kiellettyä myös kaavoituksessa. Kunnan lausunto sivuuttaa täysin metson soidinalueiden vaatiman laajan (tutkimusten mukaan n. 300 ha) rauhallisen metsäalueen tarpeen. Kaava pirstoo tämän elinympäristön.
- **Lepakot:** Lepakoiden osalta selvitykset ovat valituksen mukaan vanhentuneita ja liian suppeita. EU:n luontodirektiivi edellyttää kaikkien liitteen IV(a) lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämiskiellon arviointia, eikä kunta arvioi melu- ja valohäiriöiden vaikutuksia lepakoiden saalistusalueisiin tai lisääntyneen liikenteen aiheuttamaa kuolleisuusriskiä.
- **Viitasammakko:** Viitasammakko on EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) laji, ja sen soidinalueiden sekä lisääntymispaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on ehdottomasti kielletty. Kaava ei sisällä selvitystä soidinalueiden sijoittumisesta suhteessa rakentamisvarauksiin.

2.2. Pienvedet ja vesilaki

Kunta myöntää, että luo-2-merkinnät menevät paikoin päällekkäin rakentamisvarausten kanssa, mutta katsoo asian ratkeavan asemakaavoituksessa. Tämä on oikeudellisesti kestävä tulkinta. Yleiskaavalla ei voida osoittaa rakentamista päällekkäin vesilain 2:11 §:n nojalla suojellun, luonnontilaisen puron tai noron kanssa, sillä se loisi oikeusvaikutteisen ristiriidan lain kanssa. Yleiskaavan tehtävä on varmistaa maankäytön toteuttamiskelpoisuus, ei siirtää laittomuuksia asemakaavavaiheeseen.

Luonnonsuojelulain (9/2023) 11 § asettaa kunnalle nimenomaisen velvollisuuden

edistää luonnon monimuotoisuuden ja maiseman suojelua alueellaan. Tätä velvoitetta ei ole huomioitu kaavaa laadittaessa, kun pienvesikohteista huolimatta alueelle osoitetaan rakentamista, joka heikentää näitä arvoja.

3. Ekologisen verkoston ja viheryhteyksien heikentäminen

Kunnan lausunto, jonka mukaan ekologiset yhteydet on määritelty "yleiskaavatasoisesti", on riittämätön suhteessa MRL 39 §:n sisältövaatimukseen luonnonarvojen vaalimisesta.

- **Yhteyksien laatu:** Kaavassa osoitetut viheryhteydet ovat valituksen ja liitekarttojen mukaan huomattavasti liian kapeita. Perimmäisen metsäyhteys kapenee VT3:n kohdalla noin 125 metriin, ja liito-oravan kannalta keskeiset käytävät ovat paikoitellen vain 50–80 metriä leveitä. Tutkimuskirjallisuuden ja ELY-keskuksen yleisten linjausten mukaan ekologisesti toimiva metsäverkoston yhteys edellyttää 200–300 metrin leveyttä. Kunnan lausunto ei kiistä näitä yksilöityjä leveysmittauksia eikä esitä karttapohjaista vastanäyttöä.
- **Maakuntakaava:** Maakuntakaavan viheryhteyksimerkintöjä on MRL 32 §:n perusteella noudatettava yleiskaavaa laadittaessa siten, ettei yhteyden ekologinen toimivuus heikkene. Osayleiskaava kuitenkin kaventaa maakuntakaavan viheryhteyttä seudullisesti kestävämmäksi.

4. Yhteisvaikutusten arvioinnin puute (YVA-laki, MRL 9 §)

Kunta kiistää velvollisuuden arvioida suunnitellun järjestelyratapihan yhteisvaikutuksia, koska se ei sisälly kaava-alueeseen. Tämä tulkinta on virheellinen.

MRL 9 § edellyttää kaavan merkittävien vaikutusten arviointia. Kun kaava laaditaan nimenomaisesti mahdollistamaan laajempia hankkeita (kuten MAL-sopimuksessa todettu järjestelyratapihan edistäminen ja VT3-linjaus), näiden hankkeiden yhteisvaikutukset on arvioitava (kumulatiiviset vaikutukset). EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö (asia C-127/02 *Waddenzee*) vahvistaa, että luontodirektiivin 6(3) artiklan mukainen arviointi on tehtävä hankkeen vaikutuksista joko erikseen tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa.

Vastaavasti KHO 2021:60:ssa katsottiin, että kumulatiivisten vaikutusten arvioinnin puuttuminen tekee vaikutusarvioinnista olennaisesti puutteellisen.

Sääksjärven osayleiskaava, VT3-hanke ja järjestelyratapiha kohdistuvat samaan ekologiseen kokonaisuuteen. Niiden yhteisvaikutus mm. Pulkajärven Natura-alueeseen ja alueelliseen ekologiseen verkostoon on jätetty arvioimatta, mikä tekee vaikutusten arvioinnista olennaisesti puutteellisen.

Osayleiskaava sisältää jo tieyhteyksiä järjestelyratapihaa varten.

5. Natura-arvioinnin varmuusvaatimus

Kunta toteaa lausunnossaan Natura-vaikutuksista, että "todennäköisesti ei merkittäviä haitallisia vaikutuksia". Tämä sanamuoto paljastaa, ettei luonnonsuojelulain (9/2023) 35 §:n ja luontodirektiivin edellyttämää **varmuutta** haitattomuudesta ole saavutettu.

EU-tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön (ns. *Waddenzee*-tuomio, C-127/02, erityisesti kohdat 44–45 ja 56–59) mukaan viranomainen voi hyväksyä hankkeen vain, jos se on varmistunut siitä, ettei hanke vaikuta haitallisesti kyseisen alueen koskemattomuuteen. Näin on silloin, kun ”ei ole mitään tieteellistä epäilyä” tällaisten vaikutusten puuttumisesta.

Koska kunnan lausunnossa puhutaan vain todennäköisyyksistä, tieteellistä epäilystä on jäänyt, jolloin hanke tai suunnitelma olisi tullut hylätä tai sille olisi tullut tehdä täysimittainen Natura-arviointi. Kunta ei ole esittänyt sellaista aineistoa, joka poistaisi epäilyksen yhteisvaikutuksista Pulkajärven Natura-alueen suojeluperusteisiin.

6. Yhteenveto

Lempäälän kunnan lausunto ei kumoa valituksessa esitettyjä perusteita. Kaavan valmistelussa on tapahtunut menettelyvirheitä (uudelleen nähtävillepanon laiminlyönti), selvitykset ovat keskeisiltä osin puutteellisia (lajisto, yhteisvaikutukset) ja kaavaratkaisu on ristiriidassa MRL:n sisältövaatimusten sekä luonnonsuojelu- ja vesilain kanssa.

Vaikutukset kohdistuvat luontotyyppeihin ja lajeihin, joiden heikentymistä ei voida palauttaa myöhemmillä toimenpiteillä. Tämä korostaa varovaisuusperiaatteen ja MRL 9 §:n mukaisen riittävän selvillä olon vaatimusta. Vaikka kunta lausunnossaan toteaa, ettei luonnonsuojelulain 7 § ohjaa kaavoitusta suoraan, varovaisuusperiaate on EU:n ympäristöoikeuden yleinen oikeusperiaate (SEUT 191 artikla 2 kohta), joka ohjaa maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n tulkintaa. Kun kaavan vaikutuksista merkittäviin luontoarvoihin (kuten liito-oravaan, hajuheinään tai Natura-alueeseen) jää tieteellistä epävarmuutta selvitysten puutteellisuuden vuoksi, varovaisuusperiaate edellyttää, ettei kaavaa voida hyväksyä ennen kuin epävarmuus on poistettu.

Lempäälässä 12.12.2025

Allekirjoitukset ja yhteystiedot

Lempäälän ympäristönsuojeluyhdistys ry, Lempäälä

c/o Mari Larikka

Toutainpolku 3

37550 Lempäälä

sähköposti: lysyry@gmail.com

Pyydämme lähettämään kaikki asiaa koskevat dokumentit sähköpostilla.

Mari Larikka

Juha Henttonen

Puheenjohtaja

Sihteeri

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry

Pyhäjärvenkatu 5 B, 2 krs.

33200 Tampere

sähköposti: pirkanmaa@sll.fi

Pyydämme lähettämään kaikki asiaa koskevat dokumentit sähköpostilla.

Antti Virnes

Sari Hämäläinen

Puheenjohtaja

Järjestösihteeri

Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys ry, Tampere

PL 482

33101 Tampere

sähköposti: pily@pily.fi

Pyydämme lähettämään kaikki asiaa koskevat dokumentit sähköpostilla.

Valtteri Rosenberg

Jukka T. Helin

Puheenjohtaja

Suojeluvastaava